

Regel- och skattesystem som påverkar elitidrotten

Mikael Lindman

Inledning

Dagens diskussion om den svenska elitidrottens förutsättningar handlar i stor utsträckning om ekonomiska resurser. Inte minst idrottsrörelsen själv har varit aktiv i debatten, och efterlyst kraftigt ökat statligt idrottsstöd för att stärka svensk elitidrott i en hårdnande internationell konkurrens. Det offentliga stödet till svensk idrott består dock inte enbart av det ekonomiska stödet över statsbudgeten, eller kommunernas än mer omfattande stöd via direkta bidrag och subventionerade anläggningar. Idrotten stöds också genom förmånlig behandling i olika offentliga regelverk, framför allt på skattesidan, vilken utgör en viktig men ibland förbisedd del av det samlade offentliga stödet till idrottsrörelsen. Även i detta ligger ett avsevärt statligt stöd till svensk elitidrott.

Det här kapitlet är en studie av offentliga regel- och skattesystem av betydelse för svensk elitidrotts internationella konkurrenskraft. Studien har fokus på svenska förhållanden, men innehåller i relevanta delar även jämförelser med våra nordiska grannländer. Den bygger till stor del på mina egna erfarenheter som skattejurist på Skatteverket och som idrottspolitisk handläggare vid Regeringskansliet, samt på intervjuer med tjänstemän på idrottsförbund och myndigheter i de nordiska länderna.

Sammanfattningsvis visar denna studie att våra offentliga regel- och skattesystem i stor utsträckning både gynnar och underlättar för idrottsverksamhet i stort. I synnerhet gäller det den kommersiellt gångbara elitidrotten, som får sägas ha goda yttre förutsättningar för sin egenfinansiering. Svensk elitidrotts konkurrensförutsättningar skiljer sig heller inte nämnvärt från de nordiska ländernas i detta avseende. Studien belyser också det stöd idrottsrörelsen har och har haft från regering och riksdag för sin verksamhet och organisering, men lyfter även fall då stödet varit svagare, till exempel när viss skatte- och spellagstiftning utformats. Idrottsrörelsens egna agerande är självklart viktigt för att säkerställa ett varaktigt samhälleligt stöd, och därmed stöd från regering och riksdag. Den ökande och med åren allt bättre mediala granskningen av idrottsrörelsens förtjänster och tillkorta-

kommanden, är i detta sammanhang viktig för såväl idrottsrörelsen själv som för den statliga idrottspolitiken. Några av studiens reflektioner är följande:

- Det bör beaktas att det är den redan starka delen av elitidrotten som framför allt gynnas av skattebefrielser.
- Idrottsrörelsen bör gemensamt diskutera vilka sponsorer som generellt sett är lämpliga, samt vilket förhållande idrotten ska ha till spelpolitikens olika delar.
- Det kan finnas ett behov av att inrätta ett idrottsskattekonto för enskilda elitidrottare.
- Idrottsrörelsen bör beakta det sociala skyddsnetet för elitidrottare vid användandet av stipendielösningar i stället för regelrätta löneutbetalningar.
- Idrottsföreningarnas skattebefrielse bygger på att verksamheten och organisationen faktiskt är allmännyttig i alla sina delar, något som i vissa fall kan ifrågasättas.
- EU-rätten utmanar såväl den europeiska som svenska idrotten, vilket ställer än högre krav på föreningsidrottens allmännyttighet. Behovet av en EU-lagstiftning för idrotten bör därför övervägas.

Elitidrottens kommersiella finansieringsmöjligheter

Den svenska idrottsrörelsen är samlad, i det att elitidrott bedrivs i samma organisationer och strukturer som breddidrott och barn- och ungdomsidrott. Det är den ideella idrottsföreningen som utgör stommen i idrottsrörelsen, även om många idrottsförbund tillåter att föreningar upplåter rättigheten att delta i förbundets tävlingsverksamhet till ett hel- eller delägt så kallat IdrottsAB.¹

En idrottsförenings rättsliga utrymme att på egen hand finansiera sin elitverksamhet skiljer sig inte från dess möjligheter att finansiera sin övriga verksamhet. Många föreningar också utan elitverksamhet har betydande inkomster av mer eller mindre kommersiell natur, till exempel sponsorintäkter och diverse försäljningsverksamhet. Samtidigt lever olika idrotters elitverksamhet under diametralt skilda förutsättningar vad gäller möjligheten till kommersiella intäkter, beroende framför allt på den specifika elitidrottens kommersiella gångbarhet. Eftersom idrottsrörelsens kommersiella intäkter i normalfallet är undantagna beskattning, leder

¹ Det finns mycket att säga om IdrottsAB och idrottsrörelsens skäl till att använda sådana, men det ryms inte i denna studie. IdrottsAB kan emellertid ge ökat utrymme för att få in framför allt externt kapital till elitverksamheten. I vissa fall har detta utrymme begränsats av idrottsrörelsen själv, för att undvika en idrottslig snedvriden konkurrenssituation. Inom t.ex. svensk fotboll finns den så kallade elitlicensen, vars krav såväl idrottsföreningar som IdrottsAB måste uppfylla. Licensen infördes 2001 efter krav från UEFA. Syftet var bl.a. att värna tävlingsbalansen och motverka s.k. ekonomisk dopning.

denna förmån till att detta offentliga stöd blir mer fördelaktigt för ekonomiskt redan starka idrotter, än för svagare idrotter.

Idrottsföreningars faktiska utrymme till olika slags kommersiella intäkter begränsas i praktiken av skattelagstiftningen, vilken bygger på och skattebefriar inkomster som typiskt sett förekommer inom idrotten och det övriga föreningslivet. En idrottsförening kan därför bedriva kioskverksamhet vid träning och tävling, samt ha sponsrande företag – men knappast frisör- eller annan föreningsfrämmande näringsverksamhet. För kommersiellt gångbar elitidrott är det framför allt sponsorsamarbeten och sändningsrättigheter som ger de stora kommersiella intäkterna.

Sponsorintäkter

Utrymmet för olika slags sponsorsamarbeten, där idrottsföreningar² mot ersättning ofta erbjuder sponsorpaket innehållande alltifrån tröjreklam till fribiljetter och representationsmöjligheter, begränsas av ordinarie marknadsföringsregler i lagstiftning. Detta innebär till exempel att särskild måttfullhet ska iakttas vid all marknadsföring av alkoholdryck. Särskilt höga krav ställs på marknadsföring som riktar sig till eller berör barn.

Utrymmet för sponsorsamarbeten begränsas i praktiken också av skattelagstiftningen, då sponsrande företag inte alltid ges full avdragsrätt för den ersättning som idrottsföreningen erhåller. Företaget måste visa att reklamvärdet och andra motprestationer står i proportion till ersättningen; den del av sponsringen som endast är avsedd att ge sponsorn förbättrad image och goodwill är inte avdragsgill. Det har förekommit några uppmärksammade fall där fullt avdrag inte medgivits. Skattereglerna har ibland beskrivits som ojämsställda och att särskilt missgynna damidrott. Huruvida denna beskrivning stämmer, eller om det snarare är så att potentiella sponsorer till damidrott ibland skyller på skattelagstiftningen för att hålla ersättningarna nere, kan säkert diskuteras eller utredas närmare. Riksdagen har emellertid gjort ett så kallat tillkännagivande till regeringen om att göra en översyn av regelverket, för att säkerställa en jämställd sponsring och skapa ett hållbart regelverk.³ Detta tillkännagivande bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

² Även enskilda elitidrottare kan ha sponsorer.

³ Riksdagen biföll 4 maj 2022 reservation nr. 23 under punkt 10 till skatteutskottets betänkande (2021/22:SkU14, rskr. 2021/22:268).

Problematisering – den omreglerade spelmarknaden

Historiskt sett, och även fortsatt i dag, har delar av idrotten i relativt stor utsträckning låtit sig sponsras av företag vars varor och tjänster setts som problematiska, åtminstone av delar av idrotten och allmänheten. Det gäller till exempel varumärken för öl och cider, men också spelbolag. I och med omregleringen av den svenska spelmarknaden 2019 finns nu ett fyrtiotal spelbolag med licens att erbjuda vadhållning, och även så kallat onlinecasino. Det är en utmaning att delar av idrottsrörelsen låter sig sponsras av vissa spelbolag, inte enbart utifrån ett spelberoendeperspektiv utan även när det gäller riskerna för idrottens integritet, bland annat så kallad matchfixning. Inom ramen för denna studie är det ogörligt att fullt ut beskriva den problematik som uppstått på grund av den omreglerade spelmarknaden och vilka utmaningar idrotten därmed ställts inför, men några aspekter för tjänar att belysas.

Det bör först klargöras att bara för att en verksamhet är laglig är det inte säkert att den är lämplig som sponsor till idrotten. Om sponsringen ska upprätthålla idrottens allmännyttiga karaktär och i sig inte vara skadlig för idrotten eller dess medlemmar, måste det bedömas om det sponsrande spelbolaget lever upp till värden som idrotten kan ställa sig bakom. Av Riksidrottsförbundets policy för samverkan med spelbolag⁴ framgår att samverkan endast ska ske med spelbolag som respekterar samtliga specialidrottsförbunds krav på spelutbud, och inte bara det egna förbundets. Det innebär att spelbolaget endast ska erbjuda spel på tävlingar, serier och enstaka händelser som respektive specialidrottsförbund har godkänt. Enligt policyn ska samverkan dessutom endast ske med spelbolag som ”inte utnyttjar konsumenter med risk att hamna i spelberoende eller omfattande spelskulder samt inte heller på ett oansvarigt sätt erbjuder spelprodukter som forskningen visar har särskilt stor risk att leda till spelberoende”. Att det inom svensk idrottsrörelse finns sponsringssamarbeten som bryter mot denna policy i dessa delar står klart.

Ett särskilt problem för idrottens integritet kopplat till potentiella sponsorer från den omreglerade spelmarknaden, utgörs av Spelinspektionens föreskrifter och allmänna råd på området.⁵ Dessa föreskrifter, som alltså ska motverka matchfixning inom idrott, gäller till stor del endast för svensk fotboll. Spelbolagens möjlighet att erbjuda vadhållning på fotboll i utlandet eller annan idrott var den än bedrivs, eller utifrån vilken nivå idrottandet sker, begränsas inte. Föreskrifterna hindrar heller

⁴ Riksidrottsförbundet (2018). *Policy för samverkan med spelbolag*. Onlinebroschyr.

⁵ SIFS 2020:2. *Spelinspektionens föreskrifter och allmänna råd om begränsningar och förbud mot viss vadhållning för att motverka manipulation av resultat (bl.a. matchfixning) inom sport samt rapportering av misstänkt manipulation*.

inte spelbolags möjligheter att erbjuda vadhållning med till exempel obegränsade insatser och vinster, eller spel på enstaka tävlingar eller händelser. Avseende det som regleras, svensk fotboll, medger föreskrifterna att vadhållning får erbjudas på de fyra högsta serierna. Detta innebär att herrarnas division 2, den del av fotbollens seriesystem som varit mest utsatt för matchfixning, är öppen för vadhållning. Det var också Svenska Fotbollförbundets vilja när föreskrifterna togs fram. Delar av idrotten uppvisar här en tydligt ambivalent hållning till spelmarknaden och dess potentiella sponsorer till idrotten.

En sponsorfrågan närliggande spelrelaterad fråga, är den om idrottsrörelsens rätt till ersättning för att idrott används som spelobjekt. I dag utnyttjar spelbolagen, och även indirekt staten genom skatteintäkter, idrott som en fri nyttighet för sin vadhållningsverksamhet. Detta är en av de så kallade centrala marknadsfrågor som inte slutbehandlades i propositionen *En omreglerad spelmarknad*.⁶ I samband med omregleringen framförde Riksidrottsförbundet och Svenska Fotbollförbundet till regeringen att en ersättning bör utgå till idrotten då idrottsevenemang utnyttjas som vadhållningsobjekt. Frågan är ännu inte avgjord och bereds inom Regeringskansliet.

Nordisk utblick

Den nordiska elitidrottens möjligheter till sponsring uppvisar inga större olikheter. De nationella marknadsföringsreglerna är i stort desamma, även om Danmark i större utsträckning tillåter marknadsföring av alkohol. Danmark har liksom Sverige öppnat upp spelmarknaden för ett licenssystem, vilket nu också aviserats i Finland samtidigt som Norge ser ut att behålla spelmonopolet. När det gäller idrottens samhällsansvar och allmännyttighet i vidare bemärkelse, kan särskilt lyftas att det i Norge pågår en debatt inom idrottsrörelsen om vilka sponsorsarbeten som ska accepteras. Debatten rör till exempel sponsring från statskontrollerade företag i diktaturer, men även läskedrycksföretag har stoppats som sponsorer till norsk idrott.

Några reflektioner

Att det är de ekonomiskt starka idrotterna som framför allt gynnas av skattebefrielser kan möjligen i högre grad behöva vägas in i idrottsrörelsens diskussioner om fördelningen och användningen av det statliga stödet till idrotten, särskilt det elitidrottsstöd som lämnas till specialidrottsförbunden. Vad gäller sponsorsarbeten, men även exempelvis hur tv-rättigheter säljs, bör idrottsrörelsen stän-

⁶ Prop. 2017/18:220. *En omreglerad spelmarknad*, s. 278–279.

dig ställa sig frågan om hur dessa avtal påverkar idrotten. Detta såväl för idrottsrörelsens eget bästa, som för allmänhetens intresse och förtroende för rörelsen på längre sikt; att sträva efter det för tillfället mest lukrativa kan vara kontraproduktivt. Det är uppenbart att olika delar av idrotten drar åt olika håll i förhållande till spelmarknaden, varför det blir än viktigare att man inom Riksidrottsförbundet efterlever gemensamt fattade beslut. Idrottsrörelsen bör kanske också mer aktivt reflektera över den spelmarknad vi fått sedan omregleringen, och landa i en gemensam och genomtänkt hållning gentemot regering och riksdag.

Elitidrottens olika skatteregler

Att mer detaljerat beskriva elitidrottens skattesituation i Sverige låter sig inte göras inom denna studies avgränsning. I stället ges en övergripande beskrivning av enskilda elitidrottarens jämte idrottsföreningars och idrottsförbunds situation. Då elitidrotten är en del av den samlade idrottsrörelsen och det saknas en tydlig avgränsning av vad som är elit, kan heller ingen skattemässigt tydlig avgränsning göras. Till saken hör också att elitidrottens olika aktörer har vitt skilda organisatoriska och ekonomiska verkligheter för sin verksamhet. Bland enskilda idrottare berörs endast medlemmar i svenska idrottsföreningar och i Sverige bosatta. Svenska idrottsföreningar och idrottsförbund har alltid säte i Sverige och därmed sin skatterättsliga hemvist här.

Den enskilde elitidrottarens beskattning

Svenska enskilda elitidrottare måste alltid vara medlemmar i en svensk idrottsförening för att kunna delta i nationella eller internationella tävlingar. En idrottare representerar alltid sin förening eller det förbund föreningen tillhör. Ägnar du dig åt en lagidrott på elitnivå är din skattesituation relativt enkel, då du ses som löntagare i den förening du tillhör och beskattningen sker som för vilken arbetstagare som helst, oavsett vilken lön du erhåller.

För elitidrottare i individuella idrotter är situationen en annan. Deras ekonomiska realitet spänner från mycket goda inkomster, till att knappt kunna dra in några överhuvudtaget. Detta leder till att man också hamnar i skilda skattesituationer, mer eller mindre efter egna val. Det förekommer ofta ett flertal intäktskällor och ersättningsformer som för den enskilde kan vara problematiska att hantera. Stipendier, tävlingsvinster, sponsorerättigheter och diverse förmåner är inkomster som till sin natur ofta är specifika för just idrottare. Inom sig rymmer de en mängd olika variationer, som var för sig måste behandlas på ett särskilt sätt skattemässigt. Till detta kommer att ersättningsformer som traktamente och reseersättning vid tjänsteresa,

samt ersättning för ökade utgifter vid tillfälliga anställningar och uppdrag, är mer vanligt förekommande för idrottare. Allt detta riskerar att leda till medvetna eller omedvetna skattefel.

Den skattemässiga utgångspunkten är att enskilda elitidrottarens ersättningar beskattas som inkomst av tjänst, det vill säga som en vanlig löntagares. Då karaktären av en idrottarens intäkter och kostnader i grunden oftast skiljer sig från en vanlig löntagares blir emellertid den skattemässiga hanteringen långt mer komplicerad, såväl för den enskilde som dess idrottsförening. En elitidrottare som tjänar mer på sitt idrottande kan i stället beskattas som enskild näringsidkare i inkomstslaget näringsverksamhet. Det förutsätter att idrottandet kan bedömas utgöra en förvärvsverksamhet som bedrivs yrkesmässigt och självständigt. Att hantera en enskild näringsverksamhet på ett korrekt sätt såväl bokförings- som skattemässigt är i sig en utmaning utan kvalificerad hjälp. En idrottare som uppfyller kraven för näringsverksamhet kan också bedriva sin idrottsliga verksamhet i bolagsform vilket ofta är fördelaktigt, inte minst skattemässigt, men förutsätter i ännu högre grad goda kunskaper eller kvalificerad hjälp. Oavsett om en idrottare bedriver sin verksamhet som enskild näringsverksamhet eller i bolagsform finns problematiken med idrottsspecifika ersättningar och kostnader, ofta med svåra gränsdragningar mot vad som är ej avdragsgilla personliga levnadskostnader. Tilläggas kan att elitidrottarens ersättningar också kan bedömas och beskattas som hobby i inkomstslaget tjänst. Detta förutsätter dock att vinstsyfte för idrottsverksamheten saknas.

En fördelaktig skatteteknisk modell som inte är specifikt reglerad i lagstiftning, men som Skatteverket godkänner och ger rättslig vägledning om, är ett slags idrotts-skattekonto. Denna modell bygger på inkomst- och därmed skatteutjämning över tid, liknande de däremot lagreglerade skogskontona. Kortfattat går det till så att det är den enskilde idrottarens idrottsförening löpande tar emot till exempel prispengar och sponsorerättningar. Beskattning sker först då föreningen betalar dessa medel vidare till idrottaren.

En intäktskälla som ofta föranleder osäkerhet kring det skatterättsliga läget är stipendier. Sådana är skattefria om de är avsedda för mottagarens utbildning. De är också skattefria om avsedda för andra ändamål, så länge de inte är ersättning för arbete som utförts eller ska utföras för utbetalarens räkning, och inte betalas ut periodiskt. Stipendier till elitidrottare ges i första hand inte av enskilda idrottsföreningar, då risken för en beskattning som lön troligen blir överhängande, utan av idrottsförbund och Sveriges Olympiska Kommitté (SOK). Sådana stipendier är i normalfallet inte skattefria på grunden att de är avsedda för idrottarens utbildning.

Den viktiga frågan blir där i stället om stipendiet kan ses som ersättning för arbete. Enligt skatterättslig praxis finns utrymme för att elitidrottsstipendier ges skattefritt, även om idrottaren deltar i den utbetalande organisationens tävlingsverksamhet. Det måste emellertid göras en bedömning utifrån de speciella omständigheterna i varje enskilt fall.

Nordisk utblick

Beskattningen av elitidrottare i individuella idrotter är i stora drag liknande i de nordiska länderna, och det står klart att samma grundläggande utmaningar finns kring en korrekt, men samtidigt lättadministrerad skattehantering. I såväl Finland som Norge finns emellertid lagreglerade idrottsskattekonton som på olika sätt möjliggör en inkomst- och skatteutjämning för elitidrottare, som ju ofta har varierande inkomster mellan åren, och för vilka det kan finnas goda skäl att låta inkomsterna beskattas när de tas ut även efter avslutad karriär.

Några reflektioner

Även om det inte finns en uttalad opinion i frågan, kan behovet av ett i skattelagstiftning reglerat idrottsskattekonto övervägas. Också för lagidrottare kan det finnas goda skäl att tillåta en sådan inkomst- och skatteutjämning. Det bör även övervägas om det finns behov av andra förenklingar av skattesituationen för elitidrottare i individuella idrotter. Beskattningsverksamhet är till sin natur ofta problematisk när man närmar sig transaktioner och verksamhet av personlig karaktär. Särskatteregler är sällan en bra lösning på ett problem, men elitidrottarens situation skiljer sig mycket från den ordinarie arbetsmarknaden och det ordinarie näringslivet. En generösare schablonbeskattning för elitidrottare i inkomstslaget tjänst skulle kunna underlätta skattehanteringen för den enskilde, idrottsrörelsen och Skatteverket. Detta skulle också kunna motverka situationer där den enskilde idrottaren kan se sig tvingad att bedriva sitt idrottande som näringsverksamhet, med allt vad det innebär. Det är också viktigt att enskilda idrottare och idrottsföreningar upplever att skatteförfarandet är rätt och rimligt. En situation där endast ett fåtal följer reglerna är olycklig, inte bara för skattebortfallet utan också för idrottsrörelsen och den statliga idrottspolitikens förverkligande. Här kan påminnas om den så kallade kassörsstudien i Centrum för idrottsforskning (CIF) uppföljning av statens stöd till idrotten från 2014. Rapporten problematiserar medvetna ekonomiska regelbrott i idrottsföreningar. Bland annat framkommer att ”det finns en inställning i vissa föreningar om att ändamålen helgar medlen, det vill säga att

ekonomiska regelbrott kan tillåtas under förutsättningar att de är till gagn för föreningens ideella strävanden”.⁷

I ett eventuellt arbete enligt ovan är det också angeläget att det sociala skyddsnätet för elitidrottare beaktas, främst nivåerna på sjukpenning- och pensionsgrundande inkomst. Det finns redan i dag ett opinionsarbete från Riksidrottsförbundet om att stipendier till elitidrottare ska vara skattefria, men samtidigt sjukpenning- och pensionsgrundande (trots att arbetsgivaravgifter inte ska betalas). Att måna om elitidrottarens sociala skyddsnät är en självklarhet. Men idrottsrörelsen bör kanske fråga sig huruvida stipendieutbetalningar i stället för lön är rätt modell, om avsikten är att bidra till den enskilde idrottarens uppehälle. En ständig strävan efter det skatte- och avgiftsfria för att kunna maximera utbetalningar bör rimligen inte gå ut över de mottagande elitidrottarnas sociala situation – bättre då med färre mottagare eller mindre utbetalningar.

Idrottsföreningars och idrottsförbunds beskattning

För enskilda elitidrottare är huvudprincipen den att beskattning ska ske av idrottsrelaterade intäkter. För föreningar och förbund gäller det omvända: de är i praktiken undantagna skatteplikt för alla sina intäkter i den så kallade inkomstbeskattningen. De är heller inte skattepliktiga för mervärdesskatt (moms). Det är samma skatteregler som gäller för den minsta idrottsförening, som för de största lagidrottsföreningarna och idrottsförbunden. I rättslig mening är det heller ingen skillnad mellan föreningar och förbund, varför vi i fortsättningen här talar om idrottsföreningar.

Skattefrihetens egentliga omfattning

En idrottsförening, oavsett om den bedriver elitverksamhet eller inte, har vanligen en mycket varierad flora av intäkter och kostnader. På intäktssidan ligger bland annat medlems- och träningsavgifter, offentliga bidrag, lotterier, sponsorintäkter, entréavgifter, souvenirförsäljning och kioskverksamhet. För vissa föreningar tillkommer också intäkter från tv-rättigheter. På kostnadssidan finner vi alla kostnader för föreningens och dess verksamhets bedrivande, inklusive lönekostnader. Vad som i grunden skiljer idrottsföreningar från till exempel aktiebolag, är att i föreningen blandas intäkter och kostnader som egentligen tillhör skattefria respektive skattepliktiga sfärer. Medlemsavgifter och bidrag är inte skattepliktiga till sin karaktär, vilket till exempel sponsorintäkter och diverse försäljningsverksamhet är.

⁷ Centrum för idrottsforskning (2014). *Etik och ekonomi i idrottsföreningar*. Rapport 2014:3.

Samtliga dessa intäkter används emellertid för alla kostnader som uppkommer i den föreningsverksamhet som ligger i den skattefria sfären. Det är dessutom ofta omöjligt att hänföra en specifik kostnad till en specifik intäkt i den skattepliktiga sfären.

Till detta kommer det grundläggande faktum att idrottsföreningar inte strävar efter ekonomisk vinning, utan endast efter att bedriva idrottsverksamhet för sina medlemmar. En förening visar helt enkelt inte ekonomiskt överskott, åtminstone inte sett över tid. För den förening som bedriver en ekonomiskt omfattande elitverksamhet, med såväl stora intäkter som kostnader för elitverksamheten – i den mån den låter sig särskiljas, är skattebefrielsen för inkomstskatt mer eller mindre ovidkommande i skattehänseende, då det saknas ett överskott att beskatta. Visst skulle det gå att med skattelogisk heder i behåll beskatta enskilda delar av en idrottsförenings verksamhet, till exempel kiosken. Men att beskatta elitverksamhet driven utan ekonomiskt vinstsyfte är långt mer tveksamt. Däremot är befrielsen av stor vikt i det att den i mycket hög grad förenklar föreningens skatteadministration.

För elitföreningen är i stället momsbefrielsen den ekonomiskt gynnande, då det saknas så kallad ingående moms att dra av på lönekostnader, vilka utgör den stora kostnadsposten i elitverksamhet. Hur omfattande detta skattegynnande av svensk elitidrott egentligen är kan säkert diskuteras, men uppskattningar från regeringen för alla ideella förenings momsbefrielse landar på drygt en halv miljard kronor årligen.⁸ Idrotten, och framför allt de stora lagidrotternas elitverksamhet, står utan tvekan för den absoluta merparten av detta belopp. Den stora vinnaren på momsbefrielsen är kanske ändå samhället i stort, då de samlade samhällskostnaderna för en momshantering inom föreningslivet skulle vara betydande, dels i administrativ börda för föreningar, myndigheter och domstolar, dels i medvetna och omedvetna skattefel. Staten och EU⁹ ska troligen vara nöjda med att svenska ideella föreningar precis som privatpersoner är så kallade slutkonsumenter i momshänseende; det är de som slutligen betalar skatten.

Grunden för skattebefrielsen av idrottsföreningar

Att idrottsföreningar på samma sätt som annat föreningsliv är undantagna beskattning, grundar sig i en vilja från statens sida att gynna och främja det demokratiska föreningsliv som genom föreningsintern eller utåtriktad verksamhet anses vara till nytta för enskilda eller samhället i stort. Det är så kallade allmännyttiga ideella

⁸ Finansdepartementet (2023). *Redovisning av skatteutgifter 2023, skr. 2022/23:98*.

⁹ EU:s budget utgörs till viss del av den moms som uppbärs av varje medlemsstat.

föreningar som åtnjuter skattebefrielse. Ett utmärkande drag för dessa föreningar är att de är självvägande enheter, det vill säga att det inte är medlemmarna som äger föreningens tillgångar, utan den äger sig själv. Medlemskapet är också det av rent ideell natur, även i en förening som bedriver elitidrottsverksamhet.

De grundläggande kraven för skattebefrielse är att föreningens ändamål är allmännyttigt, och att den också främjar det ändamålet.¹⁰ Verksamheten föreningen bedriver får endast i ringa eller mycket ringa omfattning främja andra ändamål, och dess intäkter måste i skälig omfattning användas för det allmännyttiga ändamålet. En skattebefriad förening får alltså inte lägga alltför mycket pengar på hög. Men det finns utrymme för att mer eller mindre långsiktigt kunna växa, från till exempel en liten amatörförening till en förening med omfattande ekonomi och professionella elitidrottare. Avgörande krav för skattebefrielse är också att föreningen inte får vägra någon medlemskap utan godtagbara skäl, och att föreningsdemokrati med samma rösträtt för alla medlemmar råder. Föreningen får heller inte främja medlemmarnas eller andra bestämda personers ekonomiska intressen.

Vad som i skattehänseende ska bedömas vara ett allmännyttigt ändamål vållar oftast inga besvär, och idrottsverksamhet är ett givet sådant ändamål. När denna skattelagstiftning arbetades fram på 1970-talet, talade lagstiftaren om ”ändamål som enligt utbredd uppfattning anses som allmännyttiga”.¹¹ Det får idrott med råge ha ansetts göra såväl då som i dag. Men lagstiftaren lyfte att professionell idrott inte borde ses som allmännyttigt och föranleda skattebefrielse. Detta gjordes alltså för snart 50 år sedan, då elitidrotten och särskilt dess professionella del hade en helt annan karaktär och omfattning än i dag. Lagstiftaren fortsatte med:

”Å andra sidan får det anses uteslutet att en idrottsförening skall förlora sin skattefrihet enbart av den anledningen att ett litet elitskikt bland medlemmarna får avsevärda belopp i ersättning för sina insatser. Enligt min mening bör frågan lösas på det sättet att professionella inslag i till exempel fotbolls-, ishockey- eller basketbollsklubbar inte äventyrar en förmånligare skattebehandling så länge antalet professionella utövare är obetydligt jämfört med det totala antalet aktiva föreningsmedlemmar.”¹²

Denna syn från regering och riksdag på professionell idrott som ej allmännyttigt justerades emellertid 2017, då man förtydligade lagstiftningen om skattskyldighet för vissa rättighetsinkomster för föreningslivet. Trots att den egentliga skattefrågan

¹⁰ Se inkomstskattelagen (1999:1229) 7 kap. 3–11§§.

¹¹ Prop. 1976/77:135. *Om ändrade regler för beskattning av ideella föreningar, m.m.*

¹² *Ibid.*

var en annan talade lagstiftaren nu om att det ”för ett vitalt föreningsliv är nödvändigt även med inslag av andra slag än de rent ideella och frivilliga”, samt att ”inom de flesta idrotter är det till exempel nödvändigt med anställda idrottare och tränare för att nå idrottsliga framgångar”.¹³ Bland annat påpekades att professionella idrottare i sig bidrar till ett ökat intresse för idrott, inte minst hos barn och unga. Det är tydligt att det är den samlade idrottsrörelsen, där bredd- och elitidrott bedrivs inom samma strukturer som barn- och ungdomsidrotten, som ska ses som allmännyttig och förtjänt av skattebefrielse.

Att en idrottsförening också har en omfattande professionell verksamhet är alltså inget som hindrar skattebefrielse. Men det har sedan 1970-talet hänt andra saker inom delar av idrottsrörelsen som skulle kunna utgöra problem i detta hänseende. Själva grunden för skattebefrielsen är fortsatt att varje idrottsförening och varje idrottsförbund ska ”främja ändamål som enligt utbredd uppfattning anses som allmännyttiga”.¹⁴ Även om det vore ett stort steg för Skatteverket och domstolarna att underkänna en ideell förenings allmännyttiga status, kan det möjligen vara än mer uppseendeväckande att det inte görs oftare.

Företeelser som var för sig eller tillsammans skulle kunna bedömas som ej allmännyttiga enligt utbredd uppfattning, torde inom dagens elitidrott bland andra kunna vara följande:

- Alltför tidiga elitsatsningar och problematisk selektering inom barn- och ungdomsidrotten. Idrottsföreningar som bedriver barn- och ungdomsidrott mer eller mindre endast i syfte att få fram elitidrottare. Särskilt allvarligt är det i de fall barn inte ges samma stimulans och möjlighet till fortsatt idrottande som andra barn. Sådan slags verksamhet kan förekomma på såväl förenings- som förbunds nivå.
- Samarbeten med sponsorer vars tjänster eller produkter är problematiska ur ett idrotts- eller folkhälsoperspektiv. Till exempel reklam för godis och läsk samt reklam för ”alkoholfri” öl eller cider, men även reklam för spelbolag som erbjuder vadhållning och annat spel, vilket kan vara problematiskt för konsumenter eller för idrottens integritet.
- Innehav av så kallat IdrottsAB där elitverksamhet bedrivs. Att idrottsrörelsen släpper in privata vinstintressen utgör i sig en utmaning för idrotten som allmännyttig folkrörelse. Särskilt i de fall sådana bolag bedriver sin verksamhet

¹³ Prop. 2016/17:192. *Vissa skattefrågor för ideella föreningar, registrerade trossamfund och kollektivavtalsstiftelser.*

¹⁴ *Ibid.*

på ett ur allmän synvinkel problematiskt sätt, eller har delägare och investerare med ur allmän synvinkel problematisk karaktär.

- Odemokratisk föreningsstruktur. Idrottsföreningar som i praktiken är enskild näringsverksamhet eller styrs av ett fåtal individer. Det finns även en problematik med föreningar där till exempel möjligheten till medlemskap är begränsad eller motarbetas.
- Kriminell infiltration, eller oförmåga att stävja kriminalitet inom och runt idrottsföreningen.

Även idrottsförbund som inte tar tag i problematik i sina medlemsföreningar enligt ovan, bör kunna ifrågasättas utifrån ett allmännyttigt perspektiv.

Nordisk utblick

Skattebefrielse av idrottsrörelsen är i stora drag densamma i de nordiska länderna, och där Finland synes ha en skattelagstiftning som i stor utsträckning liknar den svenska i sin uppbyggnad. Noterbart är att norska idrottsföreningar med stor ekonomisk aktivitet, till exempel toppklubbarna inom fotbollen, inte är skattebefriade. I stället har man en konstruktion med samarbetsavtal mellan idrottsföreningar och aktiebolag, där det totala skatteutfallet synes bli i stort detsamma som för svenska föreningar, med eller utan IdrottsAB.

En specifik skattefråga där det går att göra jämförelser mellan de nordiska länderna rör inte idrottsföreningarnas egna beskattning, utan deras villkor för att ta in utländska idrottare i sin professionella lagidrottsverksamhet, den så kallade expertskatten. Danmark och Sverige är de länder i Norden som har sådana regler som ger utländska experter, men även välbetalda idrottare,¹⁵ en viss skattelättnad.

Några reflektioner

Den skattebefrielse svensk idrottsrörelse åtnjuter är ett fundament i kontraktet mellan den folkrörelsebaserade idrotten och staten. Befrielsen bygger på att idrotten enskilt och samlat samt över tid uppvisar sin allmännyttighet. Skattebefrielsens grunder har visat sig vara mycket töjbara. Trots återkommande medie-rapportering om missförhållanden inom både idrottens verksamhet och dess organisering, har det med något enstaka undantag inte föranlett Skatteverket att ifrågasätta skattebefrielsen. Inte heller inom medierna, hos allmänheten eller inom politiken har frågan lyfts. Möjligen kan dessa frågor komma att aktualiseras när EU-rättens inverkan på svensk idrott nu blir allt större.

¹⁵ Idrottare med drygt 100 000 kr i månadslön ges denna skattelättnad under högst fem år.

EU-rättens inverkan på elitidrottens verksamhet

Det är inte bara nationell lagstiftning som har betydelse för svensk elitidrotts möjligheter till finansiering. I stor och ökande grad gäller det också EU-rätten. Denna rättsutveckling stannar heller inte vid idrottens ekonomiska förutsättningar, utan påverkar även dess möjligheter att organisera sig och bedriva sin elitverksamhet efter egna beslut. I det följande ges en översiktlig och i första hand politisk beskrivning av EU-rättens inverkan på elitidrotten; det är ingen ansats till en fullständig rättslig analys.

Kommersiellt gångbar elitidrott innefattar med nödvändighet större eller mindre ekonomiska intressen och möjligheter hos såväl idrottsförbund som deras föreningar och klubbar samt dess idrottsutövare. EU-rätten, som bland annat reglerar konkurrensrätt och fri rörlighet för arbetstagare, ska enligt rättspraxis appliceras på sådan elitidrott trots att idrottens idé, verksamhet och organisering i grunden skiljer sig från den näringsverksamhet och arbetsmarknad EU-rätten utformats efter. Det kan redan här noteras att det, åtminstone enligt EU-domstolen, saknas speciallagstiftning för idrotten vad gäller till exempel konkurrensrätt och fri rörlighet för arbetstagare. Däremot finns det, och har länge funnits, en bred och tydlig politisk vilja från unionens medlemstater att skydda den europeiska idrottens idé, verksamhet och organisering.

EU-domstolen, unionens högsta rättsliga instans, har haft ett relativt stort antal idrottsrelaterade mål att avgöra sedan 1970-talet. Under denna tid har en rättspraxis vuxit fram som i vissa stycken skyddat den organiserade idrotten, till exempel idrottens rätt att ha och tillämpa egna antidopningsregelverk och att utan inblandning ta ut idrottare till landslagsverksamhet. Vid sidan av denna rättspraxis har det emellertid också skapats en praxis, som på allvar utmanar den organiserade idrottens utrymme att bedriva en etiskt och ekonomiskt hållbar elitidrottsverksamhet. Än mer oroande är att det i EU-domstolens rättspraxis saknas tydliga tecken på att idrotten på egen hand kan vända denna rättsutveckling, genom att till exempel stärka den egna demokratiska organiseringen eller ta bort privata vinstintressen.

Rättsfall som ändrar elitidrottens spelregler

Det första rättsfallet från EU-domstolen som på allvar hindrade idrottens självbestämmanderätt var den så kallade Bosmandomen¹⁶ från 1995, vilken bland annat innebar ett slut på de övergångsersättningar som på den tiden ofta förekom inom lagidrotter vid spelarövergångar mellan klubbar, även när spelares kontrakt löpt ut. Domstolen underkände i detta fall därmed en regel den samlade fotbollsrorelsen gemensamt beslutat, och öppnade till stor del dörren för den utveckling mot allt högre spelarlöner och dominans av ett fåtal starka klubbar vi sett inom den europeiska fotbollen.

Bland unionens medlemsstater blev de politiska reaktionerna på Bosmandomen förhållandevis starka, och de kom från högsta möjliga håll. I Europeiska rådets idrottsdeklaration från 2000 bekräftades ett stöd för idrottens rätt att verka inom lämpliga föreningsstrukturer. Den demokratiska föreningsidrottens sammanhållna och solidariska karaktär skulle skyddas, enligt rådet.¹⁷ Redan i Europeiska kommissionens Helsingforsrapport om idrott från året innan framhålls att när unionens konkurrensregler tillämpas på idrotten bör hänsyn tas till dess särart och särskilt det ömsesidiga beroendet mellan idrotten och den ekonomiska verksamhet den genererar. Rapporten är dessutom relativt utförlig angående konkurrensrättens tillämpning på idrottsområdet, och ifrågasätter inte de av idrottsrorelsens regelverk som kan anses nödvändiga för idrottens och dess tävlingars organisering.¹⁸ Kommissionen har därefter förtydligat stödet för idrottens behov av att upprätthålla tävlingsresultats ovisshet, och att en jämvikt mellan klubbar som deltar i en och samma tävling kan behållas. Man har även givit stöd för idrottens pyramidstruktur för tävlingar från gräsrotsnivå till elitnivå, samt åt principen om ett enda förbund per idrottsgren.¹⁹ Denna genomgång av politiskt stöd från EU:s institutioner för idrottens självbestämmanderätt är inte uttömmande, men pekar på några av de viktigaste tillfällena och aspekterna rörande stödet för elitidrottens finansiering och organisering.

Nästa två verkligt stora rättsfall som utmanade idrottens självbestämmanderätt kom i december 2023, genom EU-domstolens avgörande av målet om fotbollens så

¹⁶ Union Royale Belge des Sociétés de Football-Association ASBL (URBSFA) vs Bosman, mål C-415/93.

¹⁷ Europeiska rådet (2000). "Bilaga IV". I *Ordförandeskapets slutsatser*, Europeiska rådet i Nice 7–10 december 2000.

¹⁸ Europeiska kommissionen (1999). *Rapport från kommissionen till Europeiska rådet om hur man kan bevara den nuvarande uppbyggnaden av idrotten och upprätthålla idrottens sociala funktion inom gemenskapen*. Rapport KOM(99) 644.

¹⁹ Europeiska kommissionen (2007). *Vitbok om idrott*. Vitbok KOM(2007) 391.

kallade superliga²⁰ och målet om det Internationella Skridskoförbundet, ISU²¹. Även om målen handlar om så pass skilda elitidrottsföreteelser som europeisk klubb fotboll och internationella skridskotävlingar, är de centrala frågeställningarna till stor del desamma. I superligamålet handlade det om Internationella Fotbolls-förbundets (FIFA) och dess europeiska motsvarighets (UEFA) utrymme att agera mot ett antal klubbar, vars avsikt var att delta i en fotbollsliga som inte organiserades eller sanktionerades av UEFA. I målet om Internationella Skridsko-förbundet handlade det om förbundets utrymme att agera mot skridskoåkare som deltagit i tävlingar som inte sanktionerats av förbundet. Något förenklat kan dessa mål sägas handla om den organiserade idrottens möjligheter att organisera och kontrollera sina tävlingar. Inte minst idrottsförbundens möjligheter att förfoga över de inkomster som kommersiellt gångbar elitidrott genererar.

Utan att närmare gå in på den EU-rättsliga analysen och vilka följder dessa domar kan komma att få för såväl europeisk som svensk idrott, står det klart att EU-domstolen inte dömt till idrottsförbundens fördel utan till fördel för vad som kan beskrivas som illojala medlemmar av idrottsrörelsen. I detta fall medlemmar som vill vara kvar i idrottsrörelsen, men inte godtar eller erkänner idrottsrörelsens beslut. De skäl dessa medlemmar har för sitt agerade får i högsta grad anses vara ekonomiskt motiverade. Det domstolen kortfattat slagit fast är att idrottsförbund inte kan hävda ensamrätt att organisera tävlingar. Förbunden måste dessutom ha tydliga regler som möjliggör för utomstående vinstintressen att organisera och göra ekonomisk vinst på idrottstävlingar. I vilken utsträckning detta faktiskt kommer att bli möjligt är emellertid ännu oklart, då domstolen pekar på att idrottsförbunden kan ha så kallade legitima syften för att inte tillåta konkurrerande aktörer. Sådana syften kan vara att skydda förbundens egna matchkalendrar, krav på öppna ligor samt även omfördelningen av ekonomiska överskott till breddidrott. Men även aspekter som effektivitetsvinster och konsumentintressen ska vägas in när förbundens agerande granskas. Mot bakgrund av bland andra de politiska markeringar som gjorts av Europeiska rådet och kommissionen enligt ovan, kan det också konstateras att domstolen visat föga lyhördhet för unionens politiska vilja. Till saken hör också att ett stort antal medlemsstater, bland andra Sverige, ställde sig på idrottens sida under förhandlingarna i superligamålet, samt att medlemsstaternas stöd till motparten i det närmaste var obefintligt.

²⁰ European Super League vs UEFA och FIFA, mål C-333/21.

²¹ International Skating Union vs Europeiska kommissionen, mål C-124/21 P.

Det finns några aspekter i domstolens avgöranden av dessa mål som förtjänar särskild uppmärksamhet. I båda fallen behandlas elitidrotten som vilken marknad som helst, utan att det reflekteras över att det är idrotten i sig som under lång tid skapat denna marknad, samt att hela dess fortsatta omfattning och existens till stor del är beroende av en organiserad idrottsrörelse. Den europeiska fotbollen under UEFA har enligt EU-domstolens logik varit så framgångsrik att det blivit något av en mänsklig rättighet att delta i verksamheten, och framför allt att ta del av det ekonomiska överskottet. Domstolen talar till och med i termer av att utomstående intressen måste få komma in och göra fotbollen mer attraktiv för konsumenterna – som om fotboll eller annan idrott primärt skulle vara till för några andra än idrottarna och idrottsrörelsens medlemmar. Domstolen synes heller inte i något av fallen visa förståelse för att idrottens självbestämmanderätt och ensamrätt till de ekonomiska överskotten är nödvändiga för en sammanhållen och långsiktigt hållbar idrottsrörelse.

En annan problematik är att domstolen i dessa två fall inte heller synes ge någon rättslig tyngd åt hur idrotten är organiserad och bedriven. Det i en svensk idrottspolitisk kontext högst problematiska i privat ägande eller privata vinstintressen inom idrotten berörs inte av domstolen. Inte ens den oroande utvecklingen mot multipelt ägande av europeiska fotbollsklubbar verkar spela roll vid bedömning av idrottens rätt till självbestämmande. Inte heller förekomsten eller graden av den specifika idrottens föreningsdemokrati och allmännyttighet i ett bredare perspektiv synes vara avgörande.

Det finns därutöver några grundläggande problem som rör EU-rättens tillämpning på idrotten. Det första är att idrotten har ett politiskt stöd för sitt självbestämmande, som endast marginellt materialiserats i unionens lagstiftning eller rättstillämpning. Det försök till att ge idrotten rättsligt skydd i lagstiftningen underkänns nu av EU-domstolen, vilket ger oss situationen att unionen enligt sitt fördrag ska stödja ”utvecklandet av idrottens europeiska dimension genom att främja rättvisa och öppenhet i idrottstävlingar”, samtidigt som dess domstol inte ska ge dessa ord vederbörlig rättslig tyngd.²² Ett andra grundläggande problem är att den praxisdrivna rättsutvecklingen gör att idrottens organisationer ständigt befinner sig i en betydande osäkerhet om rättsläget. De nya avgörandena från domstolen förvärrar uppenbart denna osäkerhet och öppnar upp för många kommande rättsprocesser i medlemsstaterna, liksom inom unionens rättsliga institutioner. Ett tredje grundläggande problem är då också att idrottsförbund kan lockas att blidka EU-rätten

²² Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, art. 165.

genom att till exempel tilldela en större andel än annars av det ekonomiska överskottet till potentiellt illojala medlemmar, något som sedan snarare kan missgynna förbunden vid en rättslig prövning. Det finns här en uppenbar risk för en ond spiral. Ett fjärde och möjligen sista grundläggande problem, är att avsaknaden av EU-lagstiftning för idrotten riskerar leda till att idrottens organisering och finansiering i ökande utsträckning präglas av odemokratiska, rent affärsmässiga och även korrupta tillvägagångssätt.

Den svenska regeringens agerande i förhållande till EU-rätten

Åsikten att idrott i stort, även specifikt elitidrott, ska ha goda rättsliga och andra förutsättningar för sin verksamhet har brett politiskt stöd i Sverige. Även om idrottsrörelsen stundom klagat på nationell lagstiftning, och stundom kan ha haft goda skäl för detta, har regering och riksdag ofta levererat vad idrotten önskar. Detta blev inte minst tydligt under coronapandemin, då stödet till idrotten över statsbudgeten ökade stort och där den kommersiellt gångbara elitidrotten fick sin beskärda del. Andra exempel på statlig lyhördhet finns inom skatteområdet, såsom när regering och riksdag såg till att ändra i inkomstskattelagen för att säkra idrottens skattefrihet för rättighetsinkomster från framför allt lukrativa tv-avtal.²³ I detta sammanhang kan det också framhållas att Sverige inte notifierar stöd till idrotten som så kallat statsstöd till EU-kommissionen. Statsstöd enligt EU:s regler är när stat, kommun eller region stöttar en viss verksamhet med offentliga medel, syftet med reglerna är att säkerställa att konkurrensen på EU:s inre marknad inte snedvrids. Att Sverige då inte notifierar stödet till idrotten för EU-kommissionens godkännande kan ses som ett uttryck för en uppfattning om att den svenska idrottsrörelsen inte befinner sig i samma faktiska och rättsliga situation som det vanliga näringslivet. Det är i sig ett tecken på regeringens förhållningssätt gentemot idrottsrörelsen och skiljer sig närmast i grunden från det förhållningssätt och den rätts-tillämpning EU-domstolen nu ägnat sig åt.

När det gäller idrottens förhållande till EU-rätten har den svenska regeringen vid ett flertal tillfällen agerat till stöd för idrottsrörelsens intressen. När EU-kommissionen 2008 inledde ett så kallat överträdelseärende²⁴ för att den svenska moms lagen inte ansågs följa unionens moms direktiv, eftersom våra ideella föreningar undantas från skatteplikt, valde den svenska regeringen att ta strid mot kommissionen. Att behålla vårt generella momsundantag för allmännyttiga ideella föreningar var viktigt för hela idrottsrörelsen, och inte minst ur ekonomisk syn-

²³ Prop. 2016/17:192.

²⁴ IP/08/1032.

vinkel för den kommersiellt gångbara elitidrotten. År 2015 lade kommissionen ned ärendet. Det finns också exempel på att regeringen inte synes ha uttömt möjligheterna att driva idrottens intressen inom ramen för EU-arbetet. Kanske mest iögonfallande var när regeringen 2015 övergav spelmonopolet och inledde arbetet med den omreglerade spelmarknaden, som blev verklighet 2019.

Den svenska regeringen har även aktivt deltagit i EU- och EFTA-domstolarnas förhandlingar i för idrotten viktiga mål, och med relativt stor tydlighet tagit ställning för den samlade idrottsrörelsens rätt att på olika sätt värna sin verksamhet och dess intäkter. När den norske landslagsskidåkaren Henrik Kristoffersen hamnade i konflikt med det norska skidförbundet om sina planer på ett individuellt sponsorkontrakt med Red Bull, hamnade saken 2017 i EFTA-domstolen.²⁵ Domstolen gick i stor utsträckning på den svenska regeringens argumentation om att skidförbundets egna och exklusiva sponsoravtal är nödvändiga för att upprätthålla idrottens viktiga roll i samhället, genom att sponsorintäkter då kan fördelas till den samlade skididrottens och dess medlemmars bästa.

Regeringen deltog också vid EU-domstolens förhandling i superligamålet och gav då ett tydligt stöd till principen om ett förbund per idrott, och därmed FIFA:s och UEFA:s rätt att agera mot klubbar som inte respekterar förbundens roll att organisera fotbollens tävlingsverksamhet. Regeringen argumenterade också mot stängda ligor och för fotbollsförbundens möjlighet att skydda sin idrott, inte minst de intäkter matcherna genererar. Regeringen underströk emellertid att det förutsätter att förbunden är demokratiska, transparenta och ansvarstagande, samt att de ekonomiska överskotten från de europeiska cuperna fördelas av UEFA för den samlade fotbollens bästa. Överskotten ska då även gå till breddfotbollen och inte minst till barn- och ungdomsverksamhet.

Slutligen deltog regeringen vid EU-domstolens förhandling i målet om UEFA:s regler om så kallade hemmafostrade spelare, som likt superligamålet också avgjordes i december 2023.²⁶ Det svenska yttrandet var här ett tydligt stöd för fotbollens rätt att säkerställa ett lägsta antal inhemska spelare i klubbefotbollen. Regler om hemmafostrade spelare kan enligt regeringen bidra till att skapa en lokal identitet hos fotbollsklubbarna. De kan samtidigt motverka rika klubbars dominans inom den europeiska fotbollen. Regeringen lyfte också särskilt skyddet av barn och unga,

²⁵ Henrik Kristoffersen vs Norges Skiforbund, mål E-8/17.

²⁶ SA Royal Antwerp Football Club vs Union Royale Belge des Sociétés de Football-Association ASBL (URBSFA), mål C-680/21.

samt vikten av att alla fotbollsklubbar har en egen omfattande barn- och ungdomsverksamhet.

Några reflektioner

EU-rättens påverkan på den europeiska idrotten och framför allt fotbollen är stor. Den praxisdrivna utvecklingen har inte lyckats med vare sig att göra den europeiska idrotten mer demokratisk och ansvarstagande, eller med att säkerställa en ekonomiskt och idrottsetiskt hållbar elitidrottsverksamhet. Om den europeiska idrottsmodellen ska kunna upprätthållas, måste såväl politiken som idrotten själv börja problematisera i synnerhet förekomsten av de privata vinstintressen som av idrottsförbunden tillåts inom den europeiska idrottsrörelsen. För svenskt vidkommande blir det viktigt att hävda den demokratiska föreningsidrottens särprägel vid all nationell tillämpning av EU-rätt. Att svenska idrottsförbund ska påtvingas besluta om regler som möjliggör privata vinstintressens utnyttjande av deras idrottsverksamhet är inte i linje med vår nationella idrottspolitik. Med detta sagt bör också svensk idrott nu analysera konsekvenserna av att tillåta så kallade IdrottsAB. Privat ägande utgör i sig grundläggande utmaningar för idrottens integritet. Även förekomsten av uppenbara missförhållanden av olika slag inom delar av den svenska idrottsrörelsen bör analyseras utifrån ett EU-rättsligt perspektiv.

Att få till en EU-lagstiftning som reglerar idrottens ekonomiska och organisatoriska dimensioner är inte önskvärdt av flera skäl, men kan visa sig nödvändigt mot bakgrund av såväl Bosmandomen som superliga- och skridskomålen. Skattelagstiftningen vi har i Norden, där grundläggande krav om allmännyttighet läggs fast, kan i så fall tjäna som förebild för EU-lagstiftning. Den europeiska idrottsmodellen har ett starkt folkligt stöd. Om den faller sönder återstår kanske endast att kopiera den nordamerikanska modellen för professionell idrott, vilken också det kommer att kräva särslagstiftning. Att bibehålla dagens situation, där idrotten i stora och avgörande stycken behandlas som vilken näring som helst, är hur som helst ohållbart.

Referenser

Centrum för idrottsforskning (2014). *Etik och ekonomi i idrottsföreningar*. Rapport 2014:3.

European Super League vs UEFA och FIFA, mål C-333/21.

Europeiska kommissionen (1999). *Rapport från kommissionen till Europeiska rådet om hur man kan bevara den nuvarande uppbyggnaden av idrotten och upprätthålla idrottens sociala funktion inom gemenskapen*. Rapport KOM(99) 644.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/ALL/?uri=CELEX:51999DC0644>.

Europeiska kommissionen (2007). *Vitbok om idrott*. Vitbok KOM(2007) 391.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/ALL/?uri=CELEX:52007DC0391>.

Europeiska rådet i Nice (2000). "Bilaga IV". I *Ordförandeskapets slutsatser*.

https://www.europarl.europa.eu/summits/nice2_sv.htm#an4.

Finansdepartementet (2023). *Redovisning av skatteutgifter 2023, skr. 2022/23:98*.

<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/skrivelse/2023/04/skr.-20222398>.

Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt.

https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0006.02/DOC_2&format=PDF

Henrik Kristoffersen vs Norges Skiforbund, mål E-8/17.

Inkomstskattelagen (1999:1229).

International Skating Union vs Europeiska kommissionen, mål C-124/21 P.

Prop. 1976/77:135. *Om ändrade regler för beskattning av ideella föreningar, m.m.*

Prop. 2016/17:192. *Vissa skattefrågor för ideella föreningar, registrerade trossamfund och kollektivavtalsstiftelser*.

Prop. 2017/18:220. *En omreglerad spelmarknad*.

Riksidrottsförbundet (2018). *Policy för samverkan med spelbolag*. Onlinebroschyr.

https://www.rf.se/download/18.407871d3183abb2a6133cf/1665042791800/Policy_Samverkan_spelbolag.pdf.

SA Royal Antwerp Football Club vs Union Royale Belge des Sociétés de Football-Association ASBL (URBSFA), mål C-680/21.

SIFS 2020:2. *Spelinspektionens föreskrifter och allmänna råd om begränsningar och förbud mot viss vadhållning för att motverka manipulation av resultat (bl.a. matchfixning) inom sport samt rapportering av misstänkt manipulation*.

Union Royale Belge des Sociétés de Football-Association ASBL (URBSFA) vs Bosman, mål C-415/93.